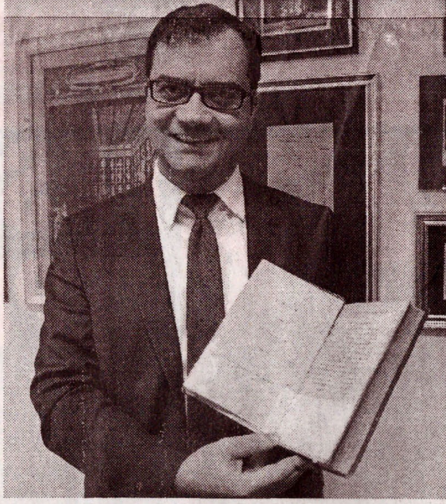

Türk doktorları ona çok şey borçlu

Erciyes Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık Tarihi Anabilim Dalı Başkanı Yrd. Doç. Dr. Halil Tekiner, Kayserili Ahmet Hilmi Paşa'nın, Türkiye'de patoloji biliminin kurulmasını ve arkadaşları ile birlikte yaptığı cemiyet çalışmaları sayesinde Türkçe'nin tıp dili olmasını sağladığını söyledi.

1839 yılında, Kayseri'nin eski adıyla Darsiyak, bugünkü adıyla da Kayabağ Mahallesi'nde dünyaya gelen Ahmet Hilmi Paşa'yı, Journal of Medical Biography dergisinde yayımlanan makalesi ile 110 yıl sonra dünya tıp literatürüne yeniden kazandıran Yrd. Doç. Dr. Halil Tekiner, Paşa'nın Türk tıp tarihi açısından çok önemli bir isim olduğuna dikkat çekti. Ahmet Hilmi Paşa'nın patoloji biliminin Türkiye'de kurulmasını sağlamanın yanı sıra, Osmanlı Tıp Cemiyeti'nin (Cemiyet-i Tibbiye-i Osmaniye) kurucularından biri olarak, cemiyet çalışmaları kapsamında, o zaman Fransızca olan tıp dilinin Türkçe'ye dönüştürülmesinde önemli bir isim olduğunu ifade eden Yrd. Doç. Dr. Halil Tekiner, sözlerini şöyle sürdürdü: "İlk Türkçe tıp sözlüğünü yazdı ama tanımıyoruz"

"Daha önce tıp eğitimi Fransızca veriliyordu, Ahmet Hilmi ve arkadaşları sayesinde Türkçe verilmeye başlandı. Bu kapsamda çok sayıda tıbbi metni Türkçeye çevirdiler. Sadece Ahmet Hilmi Paşa'nın çevirdiği kitap sayısı 8. Bunun toplam sayfa sayısı 7 bine yakın. Aslında Müslüman Türk hekimlerinin tıpta önünün açılması bu dil reformu ile oldu ve bunu Ahmet Hilmi ve arkadaşları başardılar. Bu kapsamda yine cemiyetteki arkadaşları ile birlikte ilk Türkçe Tıp Sözlüğünü (Lugat-ı Tibbiye) yazan heyetin içinde de yer almıştır. Esas önemi de patoloji alanının Türkiye'deki kurucusu olmasından gelir. Bu konuda ilk defa ders veren Ahmet Hilmi Paşa, ilk defa bu konunun kitabını yazan kişidir de. Kitabın tam adı da, 'İlmi Ensac-ı Maraziye'dir. Diğer taraftan son

derece başarılı, yöneticilik konusunda da çok yeteneklidir. 1893-95 arasında da hem sivil (Mektebi Tibbiye-i Mülkiye-i Şahane), hem de askeri (Mektebi Tibbiye-i Adliye-i Şahane)tıp okullarının ikisinin birden dekanlığını yürütmüştür. Hemşehrimiz olan birinin tıp tarihinde bu denli büyük başarılarla imza atmış olması çok önemli. Fakat maalesef tanımıyoruz."

"Soyu devam etmediği için unutuldu" Ahmet Hilmi Paşa'nın eğitim serüveninin; 11 yaşında taş ustası olan babası Mehmed Çavuş ile iş için İstanbul'a gittiği sırada, bir hayırseverin kendisini fark etmesi ve ardından, o dönem Osmanlı bürokrasisine eleman yetiştiren Mektebi İrfaniye'ye gidişi ile başladığını kaydeden Yrd. Doç. Dr. Halil Tekiner, "Bu okuldaki başarısının farkına varılarak, Mektebi Tibbiye'ye öğrenci olarak alınmıştır. Zaten buradan yüksek bir başarı ile mezun oluyor. Ahmet Hilmi Paşa'nın bunca başarıya rağmen bilinmemesi, her şeyden önce çocuğunun olmasından kaynaklanıyor. Dolayısıyla nesli devam etmediği için Paşa'yı tanıtacak bir torun ya da torun çocuğu olmayınca bu iş tarihçilere düşüyor. Ben de Paşa'nın adına, patoloji tarihi ile ilgili okuduğum bir kitapta tesadüfen rast geldim. Bu sadece bir paragraflık bir biyografi idi. Daha sonra Osmanlı arşivlerinde yaptığım araştırmada çok ilginç kaynaklara ulaştım, Darsiyak'da yaptığım araştırmalarda orijinal bilgi ve belgelere, İstanbul Üniversitesi'nde Nadir Eserler Kütüphanesindeki Abdülhamit albümlerindeki fotoğraflarına, yine Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde Tıp Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığında da Paşa ile alakalı bir takım orijinal notlara ulaştım. Bununla yetinmedim, Paşa'nın çevirdiği kitapları müzayedelerden satın aldım. Paşa'nın unutulmasındaki ikinci önemli neden de, geçmişimizle alakalı başka konulara da ilgi duymamamızdan kaynaklanıyor" diye konuştu.

"Doktor Ahmet Hilmi Paşa ile ilgili tarihi hatalar var" Araştırmalarında Ahmet Hilmi Paşa'nın adının başkaları ile karıştırıldığına tanık olduğunu da dile getiren Yrd. Doç. Dr. Halil Tekiner, "Ahmet Hilmi Paşa'yı literatüre kazandırmakla kalmadım, Paşa'ya ait olmayan bir takım bilgilerin de tespiti yaptım, bazı hataları da temizledim. Örneğin literatürde Ahmet Hilmi Paşa'ya atfedilmesine rağmen Kolağası Doktor

Ahmet Hilmi'ye ait olan başka bir kitabı tespit ettim; ki Ahmet Hilmi paşa iken, o yüzbaşı, dolayısıyla söz konusu kitap kesinlikle o kişiye ait değil. Bunun yanı sıra Ahmet Hilmi Paşa ile Kayserili Ahmet Paşa'nın da karıştırıldığını gördüm. Kayserili Ahmet Paşa, şimdi yıkılmış olan Ahmet Paşa İlkokuluna adını veren, yine asker olan ama hekim olmayan, bugünkü anlamda deniz kuvvetleri komutanı diyebileceğimiz bir kişi. İkiisi de birbirinden tamamen farklıdır, hiçbir ilişkisi yoktur. Bazı akademik çalışmalarda bile Ahmet Paşa'nın Ahmet Hilmi Paşa ile karşılaştırıldığını çok gördüm." dedi.

"Aziz Sancar kadar önemli" Ahmet Hilmi Paşa'nın unutulmaması için, dünyaya geldiği Darsiyak'da ya da şimdiki adıyla Kayabağ Mahallesi'nde bir caddeye adının verilmesinin uygun olduğunu dile getiren Yrd. Doç. Dr. Halil Tekiner, "Bu, orada yaşayan hemşehrilerimizin onur duymasını sağlayacağı gibi, örnek olması açısından da önemli olacaktır. Bizde genelde örnek gösterilenler Avrupalı bilim insanları. Öğrenciler Einstein'ı, Newton'u çok iyi bilirler. Türkiye'den, hele kendi yaşadıkları coğrafyadan çıkan isimleri bilmedikleri için gereksiz bir öykünme, aşırı Batı hayranlığının içinde buluyorlar kendilerini. Burada da pek çok örnek alabilecekleri bilim insanı var. Aziz Sancar Nobel aldı da, biz de bu topraklardan bir bilim insanı çıkabileceğine inandık. Ahmet Hilmi Paşa da böyle bir isim. Bunu yaşatmamız lazım." ifadelerini kullandı. (İHA)

